

Tuğla Üzerine Tuğla Ekleyen BRICS

Prof. Dr. Sema Kalaycıoğlu

En son 2010 daki eklemeye üye sayısı 5 e yükselen BRICS¹, Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika'yı bir araya getiren bir grup olmuştur. 2023 bitmeden gruba Arjantin(A), Mısır(E), Etiyopya(E), İran(I), Birleşik Arap Emirlikleri(UAE) ve Suudi Arabistan(SA) da katıldı. Ancak bu genişlemenin hala dönemselsel toplantılarda buluşmaktan öte bir iktisadi veya siyasi amacı olduğu söylenemez. Grubun şimdi kısaltması bile akıllara seza. Sessiz harflerin yanına eklenen seslilerin bir telaffuz kolaylığı sağlamayacağı kesin. Örneğin Suudi Arabistan en sona eklense BERICESUIA SA olarak sanki bir Sabancı Holding kuruluşu çağrışımı yapıyor. Ama ülke baş harfleri nasıl sıralanırsa sıralansın, bir gruptan çok bir ülke veya Kanada'nın bazı eyaletlerinin adı ile karıştırılacak bir şey çıkıyor ortaya. BRICS-AUEIE belki sonradan olan eklemelerle gruptaki iki başlılığı gözler önüne sermesi için daha uygun.

Her halükarda, bu ülkelerin dünyanın en büyük gelişmekte olan ülkeleri olduğu kesin. İlk beşli zaten gerçekten çok büyük. Ama gruptaki her ülkenin ekonomik ve demografik göstergelerini birbirine ekleyerek söylemenin bir anlamı yok. Grup içine dönmüş bir ticaret ve yatırım da bugüne kadar pek önem arz etmedi. 2014 yılında kurulan ortak bankaları BRICS Bank veya Yeni Kalkınma Bankası (New Development Bank-NDB)bir umut olmuştur². 2016 yılında Bangladeş ve Mısır'a, alt yapı ve sürdürülebilir kalkınma projelerinin finansmanı için 30 milyar Dolar'ı aşkın borç verildi. 2019 da Güney Afrika'ya verilen borcun 2022 ye kadar 40 milyar Dolar'a ulaşması hedeflenmişti. Son yıllarda giderek yalnızlaşan Rusya, BRICS e daha çok itibar etse bile, bu aslında BRICS için itibar kaybı yaratmaya başladı denilebilir. Bu nedenle Mart 2022 de BRICS olmasa bile NDB Rusya ile olan bağlarını gevşetti. Buna rağmen kredi derecelendirme kuruluşlarının hışmından kurtulamadı. Yani zemin çatlağı BRICS içinde genişlemeden önce çıkmaya başlamıştı.

Zaten Şahtılar; Şimdi Şahbaz Oldular

Şimdi bu şartlar altında, BRICS'e yeni eklenen 6 ülkeden bazıları Arjantin dışında, sanki yeni bir bölgesel grup olmaya aday. En zengin Suudi Arabistan ve BAE zaten son yıllarda çözülen Körfez İşbirliği Teşkilatının(GCC) iki üyesi. Birbiri ile olan sürtüşmeleri hiç bitmeyen Mısır ve Etiyopya'yı, yapay bir çatı altına sokmak, bir ihtimal orijinal BRICS üyelerinin bu iki ülkeyi nihai bir barışa özendirmeye çalışacaklarını düşündürüyor. Ama nasıl? Nil sularının paylaşımı için bir Amazon modeli mi sunacaklar? Böyle bir model zaten var mı? Varsa bile yeni Arjantin yönetimi ve yönetimin başındaki sıra dışı Başkan Javier Milei ülkesinin dış ilişkilerine nasıl bir yön verecek belli mi? Hani Arjantin ve Brezilya ortak bir para birimine geçecekleri? Mercosur(The Southern Common Market veya Latin Amerika Ortak Pazarı) ve LAFTA'yı (Latin Amerika Serbest Ticaret Alanı) hayata geçiremediler. Zaten nasıl bir para birliği hayalleri vardı ki? Hem de Arjantin'deki enflasyon oranlarıyla.

Sözün özü birbiri ile **toplanamayan büyüklükleriyle** zaten şahtılar. Şimdi 45 yıldır kendi kabuğunda, yaptırımların kısıncında, nükleer zenginleştirme ile dünyayı tehdit ederek ve varlık içinde yokluk çekerek yaşayan İran'ı aralarına alarak şahbaz oldular. Bence bu genişleme en çok İran'a yarar. Tabii eğer diğer üyeler ABD yaptırımlarını açıp, İran'a ulaşabilirlerse, İran'ı IAE kurallarına uymaya, orta ve uzun menzilli füze üretimi yerine insanlığa faydalı bir şeyler üretmeye ikna edebilirlerse. Eğer bu kadim ülkenin dünyaya yeniden bu ne kuş, ne de Anka olan grup üzerinden yeniden bağlanmasını sağlayabilirlerse ne ala! Yoksa belki Arjantin ve Brezilya belki artık daha kolay İran halısı ithal eder. Olmadı daha fazla İranlı halıcı ithal

¹ 2001 de Goldman Sachs'ın Küresel Ekonomi birimi başkanı olan Jim O'Neill tarafından mukayese kolaylığı için düşünülen bir gruplama olarak ortaya atılmıştı.

² Kuruluş tarihinde 100 milyar Dolar sermayesi olan bankanın merkezi Çin'in Şanghay şehridir.

eder. Çin zaten ipeksi dokunuşundan çok verdiği yatırım sözleri ile İran ile Suudi Arabistan ilişkilerini yumuşatmaya gönüllü olmuştu. Belki de zaten BRICS genişlemesi bu iki ülkeye bir el sıkışma ödülü. İş ki şimdi hikâyenin yeni bölümlerini görelim. Bir Tahran ve Adisababa zirvesinde tarafların tavırlarına ve zirve gündemlerine dikkat edelim. Ukrayna'ya füzeler gönderirken Moskova'da BRICS ve eklemelerinin ne yapabileceklerine bakalım. Boş sözlerle vakit mi geçirecekler? Yoksa Rusya'yı Ukrayna ile bir ateşkesle ikna edebilecekler mi boylarını ölçelim.

Birkaç Soru ve “Küresel Güney” in Merkezi

Eğer yeni eklemeleri ile BRICS toplanacak zirvelerde uyumlu açıklamalarla yönlendirici bir rol üstlenebilirse küresel bir yönetim kuruluşu haline dönüşebilir. Ama kritik dönemelerde ortak tavır sergileyemezse nasıl küresel güç olabilir? Aslında hiç hayal kurmayalım BRICS, BERICESUIASA veya BRICS AUEIE dünya nüfusunun yarısını temsil etmesine rağmen bir AB olamaz. G7 den bir az daha büyük. Ama G7 de olamaz. Bırakınız G7 yi veya AB ni, bir Batı Afrika Birliği yani ECOWAS bile olamaz. Toplanamayan ekonomik gücüne rağmen, Etiyopya'daki açlığa veya etnik kabile savaşlarına engel olamaz. Etiyopya'daki Büyük Rönesans Barajının yapımını durduramaz. Suudi Arabistan ve İran'ın Yemen'den elini çekmesini sağlayamaz. Rusya ve Çin'i etkileyemez. Çin'in Uygur Türklerine karşı uyguladığı ayrımcılığı, Hindistan'daki Hindu milliyetçiliğinin Müslüman Hintlilere karşı sürdürdüğü acımasızlığı kınayamaz. O zaman ne yapar bu yeni oluşum? Tuğlaları aralarına daha fazla harç koymadan yığmaya devam ederlerse, günün birinde bunlar tek tek düşmeye başlayabilir.

Tabii yeni üyelerin nasıl bir süzgeçten geçerek birdenbire gruba katıldığı akla gelen bir başka soru. Neden, Nijerya değil de Etiyopya? Meksika ve Şili değil de Arjantin? Neden Endonezya'nın adı yok? Hangi iktisadi veya siyasi kriterlerin davette rol oynadığını sorgulatmaya yetiyor. Bir ürün reklamı beni hep düşündürmüştür: “ **kontROLSÜZ güç, güç değildir**”. Bu ifade BRICS in yeni genişlemiş hali için bir başka soruyu daha çağırıyor.

Yeni haliyle büyük bir güç olarak takdim edilen BRICS'in kontrolü kimde? Merkezi Şanghay'da olduğu için Çin'de mi? 2022 de NDB Gujarat'ta bir bölge şubesi açınca, olası bir Çin ve Hint işbirliğinin de kapısı aralanmış oldu. Şimdi böyle bir yaklaşma ancak bu iki ülke aralarındaki sınır sorunlarını ve Tibet çekişmesini sonlandırabilirse devam edebilir. Yine de “**Küresel Güney** ”in merkez üssü Çin-Hindistan çizginde Çin'e daha yakın olacağı benzer. Tabii eğer işlevi artarsa BRICS ve uzayan kollarının kıymet-i harbiye'si de büyür. Sonuç olarak, BRICS 15 yılda ancak bu kadar yol geldi. Ama önümüzdeki yıllara hala üzerinde cevaplanacak birçok soru sarkacak gibi.